

Hulpverlening en pastoraat

door drs. J.C. Houtman

‘Pastoraat en/of hulpverlening’ is het thema van vandaag. Het moet vanmorgen vooral gaan over de raakvlakken die er zijn tussen pastoraat en professionele hulpverlening, positieve en ook negatieve raakvlakken misschien.

Pastoraat of zielszorg hebben we zojuist van de predikant gehoord, is de persoonlijke toespitsing van het Woord van God op de enkele mens in diens concrete situatie. Ds. Van Ekeveld zegt dit letterlijk ook zo in zijn boekje ‘Ziekenbezoek’.

Het begrip ‘hulpverlening’ is ook een bijbels begrip. Het Hebreeuwse woord voor helpen of hulp is ‘e ezer’. Alleen al dit woord ‘e ezer’ komt in zijn verschillende afleidingen 123 keer voor in het O.T. We kennen allen de naam van de door Samuël opgerichte steen Eben-Haëzer, steen van de hulp.

1 Samuël 7:12 Samuël nu nam een steen, en stelde dien tussen Mizpa en tussen Sen, en hij noemde diens naam Eben-Haëzer; en hij zeide: Tot hiertoe heeft de HEERE ons geholpen.

In het N.T. staan daarnaast nog diverse Griekse woorden die helpen betekenen.

Hulpverlening

Onder ‘hulpverlening’ wil ik vandaag verstaan de *professionele* hulpverlening. Ook die hulpverlening is op de mens in zijn of haar nood-situatie persoonlijk toegespitst. Die hulp heet professioneel, als ze verleend wordt door iemand, die er voor geleerd heeft en die er zijn beroep van maakt om hulp te verlenen.

Er is namelijk ook veel hulpverlening die niet-professioneel verleend wordt. Gelukkig maar! Ieder mens is verplicht tot hulp aan zijn naasten en ik onderschat de hulp die mensen elkaar onderling kunnen bieden zeker niet: integendeel! De Bijbel leert het ons en de apostelen wekken de gemeente op tot die hulp op vele plaatsen.

Galaten 6:2 Draagt elkanders lasten, en vervult alzo de wet van Christus.

1 Thessalonicenzen 4:9 Van de broederlijke liefde nu hebt gij niet van node, dat ik u schrijve; want gij zelve zijt van God geleerd om elkander lief te hebben.

2 Petrus 1:7 En voegt bij de godzaligheid broederlijke liefde, en bij de broederlijke liefde, liefde jegens allen.

Gelukkig zal in veel gevallen deze niet-professionele hulp ook voldoende zijn. Vanuit uw ambten zult u zeker de gemeente op deze roeping wijzen en in uw pastorale werk zult u zeker ook vaak informatie krijgen van, of raad geven aan familie en allerlei andere mensen die zich rondom een hulpvrager bevinden.

Maar als deze onderlinge hulp tekort schiet, is er plaats voor de hulpverlening door professionelen. Dat zijn diegenen, die niet louter vanuit persoonlijke bekendheid en band de hulpvrager tegemoet treden, maar vanuit deskundigheid op hun bepaalde vakgebied in het hulpverleningsproces betrokken zijn. Ik noem bijvoorbeeld psychologen, maatschappelijk werkers, verplegend personeel, medici, etc. Mensen die hetzij vanuit een hulpverleningsinstantie - De Vluchtheuvel, Eleos, het ziekenhuis, om enkele voorbeelden te noemen - hetzij vanuit een particuliere beroepsuitoefening werkzaam zijn.

Pastoraat en hulpverlening naast elkaar

Als er in de titel staat: 'en/òf', betekent dat niet dat je moet kiezen voor één van de twee. Ik, als hulpverlener, denk dat er voor beide een plaats is. Pastoraat en hulpverlening mogen naast elkaar bestaan, máár... ze hebben elk hun eigen plaats. Als het goed is, vullen ze elkaar aan.

Aan mij dus nu de eer om het raakveld te bezien vanuit de kant van de hulpverlening. Hoe kijkt de hulpverlener, de maatschappelijk werker, de dokter, enz. vanuit zijn positie naar het pastoraat. Wat vinden hulpverleners ervan, wanneer hun cliënt/patiënt tijdens de behande-

ling tegelijkertijd ook pastorale hulp ontvangt, is dat fijn of is dat sturend? Werken pastoraat en hulpverlening onafhankelijk naast elkaar, raken ze elkaar, zijn er tegenstrijdigheden tussen beide, kunnen ze aanvullend op elkaar werken en hoe dan, wat kan er misgaan, enz. Wat zijn op dat vlak de ervaringen van de hulpverlener?

Hulpvrager centraal

Voordat ik het over het al dan niet positieve contact tussen pastor en hulpverlener heb, wil ik nog deze opmerking maken. Vanochtend hoort u enkele sprekers aan die als ambtsdrager of als hulpverlener ieder van zijn kant hun visie aan u voorleggen, maar degene die eigenlijk centraal staat, om en over wie het gaat, komt niet aan het woord. Dat is degene die geholpen moet worden, een medemens in zorg, nood of verwarring. Dat mogen we toch niet vergeten.

De pastorale zorg en de hulpverlening waar we het over willen hebben worden niet zo maar in het wilde weg toegepast, maar richten zich op juist die mens persoonlijk. 't Is in 't begin al gezegd, die mens met zijn omgeving, zijn gezin, zijn familie en de kerkelijke achtergrond, de gemeente.

In een van de collegezalen van de medische faculteit van de Leidse universiteit stond de spreuk van de medicus W.P. Murphey op de muur geschreven:

'The patient is the centre of the medical universe around which all our work revolves and towards which all our efforts tend.'

Die spreuk betekent zoveel als: de patiënt is het middelpunt van alles wat met geneeskunde te maken heeft; al ons werk draait om de patiënt en al onze inspanningen zijn uiteindelijk op de patiënt gericht. Het woord 'patiënt' is typisch voor de medische wereld, in het pastoraat en in allerlei takken van hulpverlening gebruikt men andere woorden, maar mijn bedoeling moge duidelijk zijn: centraal staat de hulpvrager.

De patiënt centraal, heb ik altijd geleerd. Alles draait om degene die de hulp nodig heeft. Er zal altijd - puur technische ingrepen misschien uitgezonderd - sprake moeten zijn van vertrouwen van de hulpvrager in degenen die hem hulp bieden. De patiënt zal zich 'eigen' moeten voelen bij de hulpverlener. Hoe de geholpene de hulp

ervaart, speelt altijd een rol. Ongevraagde hulp wordt zelden gewaardeerd. Het is rond de geholpene dat pastor en hulpverlener met elkaar te maken krijgen.

De professionele hulpverlening

Wil er van vruchtbare samenwerking sprake zijn, dan moeten pastoraal werker en professionele hulpverlener iets van elkaars werkwijze weten. De dominee heeft uitgebreid voor u als ambtsdragers uit de doeken gedaan wat pastoraat inhoudt. Ik wil volstaan met wat algemene dingen te zeggen over ‘hulpverlening’. Alle kanten van medische, maatschappelijke en psychologische hulpverlening te bespreken zou ook niet mogelijk zijn.

Het kenmerkende van professionele hulpverlening is, ook in de ogen van de hulpvrager, de deskundigheid. De professionele hulpverlener heeft scholing gehad, is een vakman, iemand die veel weet, althans geacht wordt te weten, die vanuit zijn deskundigheid hulp biedt aan medemensen die problemen hebben op het terrein van zijn deskundigheid. Een dokter verleent medische hulp, een psycholoog verleent hulp bij psychische problemen, een maatschappelijk werker komt te pas als er problemen liggen op het maatschappelijke vlak. (Ik ga nu voorbij aan het feit dat vele mensen aan bijv. een dokter toch nog wel magische krachten toeschrijven, alsof hij baas zou zijn over het leven.)

Het onderscheid tussen pastoraat en hulpverlening

Dat brengt mij als vanzelf tot het wezenlijke onderscheid dat er is tussen pastoraat en professionele hulpverlening.

Dat verschil zit hem in de grond van de zaak in het feit, dat beider vertrekpunt verschillend is. Ik ben mij bewust dat ik tekort doe aan persoonlijke aspecten, maar je zou het zo kunnen zeggen:

pastoraal werk vindt zijn oorsprong in *God* die naar mensen omziet, professioneel werk bestaat daarin dat mensen naar elkaar moeten omzien. Het vindt zijn vertrekpunt dus in de *mens*.

Pastoraat is het aanreiken van hulp van Boven, professionele hulp wordt aangereikt door de naaste, van opzij. Pastoraat is er vanwege het feit dat God in Zichzelf bewogen is met de mens, professionele hulp is er op grond van het gebod van liefde tot de naaste.

Daardoor is ook de aard van de hulp verschillend. Ik las het ergens zó: de professionele hulpverlener is voor de hulpvrager de man met kennis, de deskundige, de man van de wetenschap, die vooral te maken heeft met de kwaal, die de kwaal of het probleem aanpakt en (misschien) oplossingen weet om daar uit te komen. Van een hulpverlener wordt kennis en handelen verwacht. Maar de pastor is de man met ambtelijk gezag, de wijze man, die de situatie in bijbels licht analyseert, die meedenkt over de betekenis en de bedoeling van dit probleem in het leven van de hulpvrager. De pastor krijgt meer te maken met aspecten als lijden en schuld en hij weet de weg te wijzen om met dit probleem, al of niet oplosbaar, door het leven heen te komen, hij mag het heil ontsluiten. De pastorale zorg brengt niet zozeer vakkennis en handelen als wel wijsheid en begeleiding op de levensweg. Ik vond dat wel mooi getypeerd. Je kunt ook zeggen: het pastoraat is toegespitste Woordbediening, gericht op de eeuwige bestemming van de mens. Professionele hulp is toepassing van methoden en middelen, gericht op het tijdelijk leven van de mens op aarde. De inspanning van de hulpverlening is op alle kwaal gericht die zich onderweg op de reis voordoet, maar het pastoraat heeft aandacht voor de reis*bestemming*.

Zoals ik het nu vertel is het wel wat zwart-wit voorgesteld. In het verleden waren pastoraat en hulpverlening minder van elkaar onderscheiden. Uit de Bijbel weet u dat in het oude Israël de priester bezocht moest worden om de diagnose melaatsheid te stellen en om de genezing vast te stellen. In het Nieuwe Testament schrijft de apostel Jacobus: *Is iemand krank onder u? Dat hij tot zich roepe de ouderlingen der Gemeente, en dat zij over hem bidden, hem zalvende met olie in den Naam des Heeren. (Jac. 5:14)*, maar daar is ook al de medicijnmeester Lukas. Ik stel het pastoraat en de hulpverlening zo recht tegenover elkaar opdat u naar ik hoop duidelijk ziet de verschillende vertrekpunten van beide en daardoor het grote verschil in benadering van dezelfde mens in nood. Als u dat voor ogen houdt, hoeft er nooit een conflict van plichten te ontstaan; het werk van de ambtsdrager is van een heel andere aard en reikt in dat opzicht verre uit boven dat van een vakman.

De hulpverlener en zijn ethiek

Wat zijn professionele hulpverleners voor mensen? Wel, het zijn in de

eerste plaats mensen, gewone mensen net als u en ik, die geschapen zijn met een ziel voor de eeuwigheid en die, of 't nu de professor betreft, of de jongste assistent, net als u en ik in de wereld geplaatst zijn als redelijk schepsel met verantwoordelijkheid tegenover God en de naaste. Dat geldt voor hun contacten met hun patiënt/cliënt, dat geldt ook als u als ambtsdrager contact probeert te leggen.

Daarnaast zijn het dan vakmensen, die deskundig zijn op een bepaald gebied en die van die vakkennis doorgaans hun beroep maken. In hun beroepsuitoefening zijn ze gebonden aan een ethiek; in de hulpverlening houdt men zich aan bepaalde gedragsregels.

a. Christelijke hulpverlening

Betreffende christelijke hulpverlening is in de Gereformeerde Gemeenten een aantal van die regels vastgelegd in de Ethisch Methodische Notities, in 1989 door het Kerkelijk Bureau uitgegeven.

Ik weet niet of iedereen die kent. Binnen het verband van onze gemeenten begonnen in de jaren '70-'80 steeds meer professionele hulporganisaties gestalte te krijgen en er werd meer en meer behoefte gevoeld aan wat richtlijnen. Velen, zeker zij die al enkele jaren 'mee-lopen', zullen weten dat op de vergadering van de Generale Synode van 1983 een commissie is ingesteld, die ethische richtlijnen voor de immateriële hulpverlening moest opstellen. Nadat op de G.S. van 1986 een eerste opzet van het werk van de commissie was besproken, werd door de G.S. van 1989 besloten deze notities aan te nemen - en nu citeer ik uit de Acta van 1989 - als een 'handreiking aan de werkers in de gezondheidszorg en in het maatschappelijk werk' en werden de notities als brochure uitgegeven door het Kerkelijk Bureau.

In deze notities wordt o.a. het een en ander geponeerd over de vereisten die gesteld mogen worden aan een christelijke hulpverlener (o.a. geheimhoudingsplicht) en er wordt iets gezegd over datgene wat hulpverlening tot christelijke hulpverlening maakt.

Maar er staat in deze notities ook iets over het onderscheid tussen ambtsdrager en professionele hulpverlener. Ambtelijke zorg betreft alle terreinen van het leven; professionele hulp beperkt zich tot hulp binnen een bepaald 'vak'gebied. Ambtelijke zorg heeft een permanent karakter en is niet probleemgebonden. Professionele hulpverlening wordt afgebroken na oplossing van het probleem (als dat mogelijk is); de ambtelijke zorg mag veranderen, maar wordt nooit verbroken.

Tenslotte wordt er in de E.M.N. ook dit nog vastgesteld: als het de ambtsdrager is, die professionele bijstand inroept voor een bepaald probleem, dan is de verhouding van de hulpverlener tot die ambtsdrager een andere dan wanneer het de hulpvrager is, die zich rechtstreeks tot de professionele hulpverlening heeft gewend. Wie de vraag stelt, heeft in eerste instantie ook recht op het antwoord. Ik hoef dit niet uitgebreid te behandelen, u kunt het lezen in de brochure. Misschien staat er nog een exemplaar in de boekenkast bij u thuis of in de consistorie, navraag bij het kerkelijk bureau leerde mij dat de voorraad daar op is.

Wie wil weten hoe het contact tussen het pastoraat en speciaal 'onze' eigen hulpverleningsinstanties in elkaar steekt en welke bijzonderheden zich daarbij kunnen voordoen, verwijs ik naar de lezing van br. Bloemendaal.

b. Niet religie-gebonden hulpverlening

Ik wil mij meer houden aan wat algemene aspecten, rekening houdend met het feit dat er onder de hulpverleners ook vele niet-kerkelijken zijn.

U mag er gelukkig van uit gaan dat ook deze professionele hulpverleners op medisch en psychosociaal vlak in Nederland hun werk in het algemeen plichtsgetrouw en deskundig verrichten. Ook zij hebben een ethiek, alleen... niet confessiegebonden.

Bedenk, dat er in de zorgopleidingen, specifiek christelijke uitgezonderd, in het algemeen weinig ruimte is voor aandacht voor de hogere dimensies van het menselijk bestaan. De wetenschap is horizontaal gericht, de opleidingen zijn vertechniseerd; de gedachte aan Godsbestuur komt niet aan de orde. Helaas zult u daarom in een deel van de gevallen waarin men contact met u zoekt - of waarin u al of niet op verzoek van de persoon over wie het gaat, contact zou willen hebben met de professionele hulp - te maken kunnen krijgen met hulpverleners, die helemaal geen of een andere levensbeschouwing zijn toegedaan en die van de onze weinig weten of weten willen. U zult ook in de hulpverleningssector tegenkomen dat er mensen zijn die met God en Zijn gebod geen rekening meer houden. In het algemene hulpverleningscircuit zult u net als overal in de maatschappij helaas velen aantreffen die vinden dat godsdienst een privézaak is. In

het postmoderne klimaat van onze tijd wordt denken en handelen immers niet meer door hogere normen bepaald.

‘Onafhankelijkheid’ is het devies. Alle ruimte wordt opgeëist voor ieders eigen idee: ik moet het in mezelf vinden en de ander moet het ook in zichzelf vinden. Ik laat me niet gezeggen en de ander moet zich evenmin laten gezeggen. Mijn idee mag ik hebben, maar mijn idee mag niet de ander in de weg staan en zijn overtuiging mag hij niet aan mij opleggen. U zult het dus kunnen tegenkomen dat hulpverleners die voor hun patiënt/cliënt menen te moeten opkomen, heel anders tegen het pastoraat aankijken dan de christelijke hulpverlener uit de E.M.N. Zij zullen soms zeggen: ‘U mag uw geloof niet aan mijn patiënt/cliënt opleggen, ik onderhandel met hem over de behandeling en hij moet zelf beslissen en boven zijn beslissing mag geen hoger gezag zijn’. Zich stellen onder het gezag van Gods Woord, dat is absurd in moderne opvattingen.

De eigen plaats van de pastorale zorg

Als u, als degene aan wie de pastorale zorg is toevertrouwd, dit tegenkomt, zult u zich dus met des te meer zekerheid bewust moeten zijn van dat verschillende vertrekpunt. De hulpverlener biedt doorgaans hulp op aanvraag, zijn hulp kan geweigerd worden. U doet uw ambtelijk werk niet omdat iemand u vraagt, u doet uw werk ook niet vanuit een privé-initiatief, maar u doet dat op grond van een opdracht van de Heere.

God wil naar mensen omzien en doet dat middellijk via de ambten. Uw ambtelijk werk is een opdracht van de heilige God Zelf, Die in Zichzelf bewogen, in barmhartigheid naar Zijn gevallen schepselen omziet. In een van de bevestigingsformulieren staat dat.

‘God, willende ..(een gemeente)... roepen en vergaderen ten eeuwigen leven, gebruikt door een bijzondere genade daartoe de dienst van mensen.’ (Formulier om te bevestigen de Dienaren des Woords).

Juist als het gaat over ethisch erg beladen zaken zoals leven of dood, kwaliteit van het leven, seksuele problematiek, huwelijksproblematiek, enz., zal de patiënt/cliënt en zult u als zijn pastorale hulpverlener niet moeten aarzelen om van tevoren duidelijk te stellen, dat u uw standpunt inneemt op grond van gehoorzaamheid aan wat God in

Zijn Woord zegt, zoals dat in de eerste lezing ook is gesteld, en niet aan wat uw eigen gemoed u ingeeft. Door dat als onopgeefbaar uitgangspunt te stellen, geeft u duidelijkheid aan het gesprek dat daarna volgt. Men zal dan misschien de schouders over u ophalen, maar zal u verder, voor zover mijn ervaring reikt, daarin vrij laten en dan kan er nog heel wel een goed gesprek volgen over praktische zaken.

Pastoraat en hulpverlening naast, met of tegen elkaar in de praktijk.

Hoe moet het en hoe gaat het nu met pastoraat en hulpverlening in de praktijk? Ik wil het maar een beetje plastisch voorstellen. In gedachten zien we het voor ons. In het midden zit een mens, hij heeft een probleem, ongeacht of dat nu een medisch, sociaal of psychisch probleem is en hij heeft hulp nodig. Aan zijn ene zijde staat de ambtsdrager om hem bij te staan, aan zijn andere zijde sta ik als hulpverlener om hem te helpen. 'Ik' kan iemand van De Vluchtheuvel of van Eleos zijn, ik kan een dokter zijn die niet aan godsdienst doet, of welke hulpverlener dan ook. De ambtsdrager staat daar met de boodschap van recht en genade, ik sta klaar met mijn middelen en methoden, gericht op genezing van de kwaal. Beiden zijn we met het lot van de mens in het midden begaan en allebei willen we hulp bieden. De mens in het midden kijkt ons beurtelings aan, misschien kijkt hij met angst en onzekerheid en zonder veel vertrouwen naar één van ons beiden of naar allebei, misschien met hoop, misschien met verkeerde verwachtingen, misschien is hij veel meer geïnteresseerd in wat de ene te bieden heeft dan in wat de andere gaat doen. Hij wacht af wat er komt. Ondertussen kijk ik, de hulpverlener, eens over die mens heen naar de ambtsdrager. Ik wil helpen op mijn manier, maar hij, de ambtsdrager, ook. Dan kunnen er in mijn hart vele vragen en wensen leven. Verwacht ik een positief effect van zijn bemoeienis? Wat zou ik voor hem kunnen doen, zodat hij zijn werk nog beter kan doen? Wat zou hij mij kunnen vertellen als gegevens waar ik wat mee kan doen? Wat verwachten we van elkaar? Wat kunnen we samen doen en waarin moeten we elkaar juist vrijlaten? Wat laat ik misschien juist wel graag aan hem over, omdat ik me op dat vlak niet zeker voel? Hoe zou hij mijn inspanningen waarderen? Zou hij het er mee eens zijn? Vind ik het fijn dat hij er ook bij is, of voel ik me juist gehinderd? Zo ja, waarin dan?

Een eenvoudig praktijkvoorbeeldje in dit geval bij een r.k. patiënt uit mijn huisartsenpraktijk. Iemand kreeg een hartaanval, werd blauw van benauwdheid en is ook na enkele minuten gestorven. Ik kwam met de zuurstofkoffer aanrennen, de pastoor met het sacrament der stervenden. Wie had voorrang? U voelt wel, een hele reeks vragen kan in het hart van mij als hulpverlener opkomen als ik aan het werk ben en dan de pastor ontmoet. Bij de pastor van zijn kant zal dat niet anders zijn. En wat, denkt u, zou er allemaal omgaan in de mens die het voorwerp is van onze zorg?

Ik wil slechts hier en daar een aspect noemen om u aan het denken te zetten; alle mogelijke situaties in een half uur uitputtend behandelen lijkt mij niet mogelijk. In de discussie kunnen we, hoop ik, wel verder ingaan op zaken die u in de praktijk tegengekomen bent.

Wat zou ik - ik stel mij nu dus als de hulpverlener op - voor de pastor kunnen doen, zodat hij daar rekening mee kan houden in zijn gesprekken met de hulpvrager? Antwoord: 'Ik denk dat ik als dokter bijv. best wat nuttige informatie zou kunnen geven als mijn patiënt niet normaal kan denken en reageren: bij sommige aandoeningen verandert het karakter, sommige medicijnen maken suf of depressief, koorts alleen maakt al verward, enz. Ik zou de pastor misschien kunnen inlichten over wat mijn vooruitzichten zijn. Ik zou iets kunnen vertellen over wat bijwerkingen van de ziekte of de medicijnen zijn, en er achter zien te komen of de patiënt waanideeën, angsten of hallucinaties heeft'. Dat kan belangrijk zijn voor de pastor om goed te kunnen inschatten wat de geestelijke waarde is van hetgeen de patiënt vertelt.

Wat zou ik omgekeerd van de pastor mogen verwachten dat hij doen zou om de behandeling voor mij gemakkelijker te maken? Als ik een ongelovige hulpverlener ben, verwacht ik misschien uit vijandigheid tegen godsdienst wel niets en wil ik liever dat hij verdwijnt. Misschien vind ik dan wel dat hij met zijn godsdienstige boodschap de mens die daar tussen ons in zit, wel ziek(er) maakt. Denk maar aan die psychiater in Middelburg destijds. Maar als ik een meer positief beeld heb van het pastoraat, zal ik het juist als plezierige hulp ervaren, als ik bij de pastor iets meer te weten kom van het geestelijk klimaat waarvandaan mijn patiënt/cliënt komt. En als ik tijdens mijn

behandeling merk dat er knelpunten zijn op geloofsgebied, zal ik het fijn vinden om daarover eens contact te kunnen hebben met de pastor of om hem te mogen verwijzen naar mij bekende pastorale zorg. Ik verwacht van de pastor pastorale ondersteuning in het lijden van de patiënt.

De verwachting die je van iemand hebt, komt niet altijd uit. Niet altijd pakt ieder zijn taak op en dan wordt het moeilijk. Moet ik als hulpverlener dan oneigenlijk werk doen en mijzelf op zijn terrein begeven? Ik denk aan een schrijnend voorbeeld van een r.k. vrouw uit mijn praktijk - ook al weer r.k. - wier derde huwelijk na een tijd van slaande ruzie op een scheiding was uitgedraaid. Zij had haar zoveelste - doorzichtige - suïcidepoging gedaan en was volkomen ontredder: 'Waarom leef ik nog?' De r.k. geestelijke die aanwezig was, probeerde haar wat te troosten, maar ging niet op die levensvraag in. Toen ik er als dokter dan maar wel op inging en deze pastor a.h.w. preste om van zijn kant ook iets over Gods bedoelingen in ons leven te vertellen, kwam hij nog niet verder dan: 'Mevrouw, de verpleegsters zorgen toch goed voor u?' Zie hier de armoede van dit roomse pastoraat, maar ook, hij voldeed zelfs, afgezien van religie, nog niet aan de verwachting die ik had van het pastoraat, namelijk dat hij althans op de levensvraag zou ingaan.

Ik zat met de vraag: 'Wat moet ik doen als lid van een Gereformeerde Gemeente bij een vrouw, die de r.k. pastoor gevraagd heeft'. Ik heb wat met die vrouw mogen praten toen de pastoor wegging. Gelukkig ben ik dit in ons gemeenteverband nooit zo erg tegengekomen, maar ik heb wel eens gehoord: 'De dominee of de ouderling vroeg naar mijn medicijnen en deed een gebed, maar verder vroeg hij nergens naar'.

Ik kijk de pastor nog eens aan. Soms zullen we het wel samen móeten doen. Bij zaken die pastoraal maar ook anderszins moeilijk liggen, zal samenwerking onontkoombaar zijn.

Op de laatstgehouden Generale Synode G.S. is een commissie ingesteld die richtlijnen moet opstellen hoe te handelen in deze omstandigheden, bijv. als de ambtsdrager geconfronteerd wordt met incest, e.d.

Hindert de pastor mij wel eens en ben ik wel eens terecht boos op de pastor? Ja, als hij zich op mijn terrein begeeft en op verkeerde gronden gaat zeggen wat ik denken of doen moet. Ik schat in hoe zinvol of riskant de operatie is, niet hij.

Maar zou ik ook wel eens ten onrechte boos kunnen worden, als de pastor naar mij toekomt? Ja, als hij mij ondervraagt over de ethiek van mijn handelen en als hij de mens van onze zorg helpt op te komen voor zijn eigen levensovertuiging en ik daar geen begrip voor wil opbrengen.

Ik eindig. Ik poogde u een schildering te bieden van het raakvlak tussen pastoraat en hulpverlening. Pastoraat en hulpverlening zijn zeer onderscheiden van elkaar, maar met respect voor elkaars werkgebied, zo mogelijk met enige kennis van elkaars werkgebied, kan naar mijn mening - ik herhaal wat ik in 't begin zei - contact tussen pastoraat en professie in het belang van de mens van onze zorg zijn.

Want, terwijl ik zo wat gemijmerd heb... zit híj daar nog steeds, onze patiënt, aan de ene kant staat zijn pastor met het Woord, aan de andere kant de helper met zijn middelen. Die twee hebben even met elkaar gepraat, maar hijzelf zit daar nog in de nood van zijn bestaan met zijn roep om hulp. 't Gaat over hem, 't gaat over zijn nood, 't gaat over zijn leven.

Ziekte en ellende, het zijn gevolgen van de zonde.

'Door één mens is de zonde in de wereld ingekomen, en door de zonde de dood; en de dood is alzo tot alle mensen doorgedaan'

(dia touto wspan di enov anyrwpou h amartia eiv ton kosmon eishlyen kai dia thv amartiav o yanatov kai outwv eiv pantav anyrwpouv o yanatov dihlyen ef w pantev hmarton (Rom. 5:12)

God wil in Zijn barmhartigheid in de middellijke weg via hulpverlening nog ziekten doen genezen en problemen tot een oplossing doen komen, maar het Woord van God wijst *een weg, die nog uitnemender is* (1 Cor. 12:31), de weg naar Hem Die zegt: *Ik ben de Opstanding en het Leven* (Joh. 11:25)